

Zajednički program Europske unije i Vijeća Europe
"Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019-2022"
Sloboda izražavanja i sloboda medija u Jugoistočnoj Europi (JUFREX)

MODUL 2bis

GOVOR MRŽNJE

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

MODUL 2bis

GOVOR MRŽNJE

Sadržaj

KORAK JEDAN – UVOD	59
VJEŽBA/VJEŽBE ZA PROBIJANJE LEDA	59
KORAK DVA – GLAVNI PRINCIPI	63
PREZENTACIJA I GRUPNA DISKUSIJA	63
KORAK TRI – PRIMJENA PRINCIPA	65
GRUPNI RAD	65

GOVOR MRŽNJE

O modulu

Ovaj modul, koji je izrađen nakon objavljivanja prvog izdanja Priručnika, bavi se takozvanim „govorom mržnje“: širenjem, podstrekivanjem, promoviranjem ili opravdavanjem rasne mržnje, ksenofobije, antisemitizma ili drugih oblika mržnje zasnovane na netrpeljivosti.

Ovaj modul se u velikoj mjeri preklapa sa postojećim modulima. Prvo, s obzirom na to da je koncept „govora mržnje“ vezan za određena ograničenja prava iz člana 10, imamo preklapanje sa Modulom 2 koji se bavi ograničenjima uopšteno i koji također upućuje na član 17. Drugo, postoji određeno preklapanje između ovog modula i dijela pod naslovom „podsticanje na nasilje“ iz Modula 3 posvećenog kleveti.

KORAK JEDAN

UVOD

Vježba/vježbe za probijanje leda

Trajanje: 30 minuta

Opcija 1 – Pitanja i odgovori sa učesnicima

Predavači prolaze kroz dole navedeni scenario. Tražiti od učesnika da diskutiraju: Da li takav govor treba biti zaštićen? Ako se radi o „govoru mržnje“, kako biste ga definirali i pod kojim okolnostima ga je moguće ograničiti?

Slučaj br. 1: Nekoliko sedmica nakon napada na Kule bliznakinje u Njujorku, u kojem je poginulo gotovo tri hiljade ljudi nakon što su se teroristi otetim avionima zabilili u Svjetski trgovinski centar u Njujorku i u Pentagon, jedan političar je na prozor svoje kuće istakao veliki plakat sa slikom Kula bliznakinja u plamenu i riječima „Protjerajmo islam iz Britanije – zaštitimo britanski narod“ i znakom zabranjeno nacrtanim preko mjeseca i zvijezde.

Slučaj br. 2: Politička aktivistkinja održala je seminare pod nazivom „Osnovne informacije o islamu“ na Institutu za obrazovanje desničarske Slobodarske stranke. Na jednom od tih seminara, govoreći o braku između proroka Muhameda i šestogodišnje djevojčice Aiše, koji je konzumiran kada je djevojčica imala devet godina, profesorica je rekla da je „[prorok

Muhamed] volio to raditi sa djecom. Kako to zovemo? Dajte mi primjer? Kako to zovemo, ako nije pedofilija?"

Slučaj br. 3: Grupa aktivista je dijelila letke srednjoškolcima. U tim letcima, koje je izradila organizacija pod nazivom Omladina za porodične vrijednosti, navedeno je da je homoseksualnost „nastrana“ i da ima „moralno destruktivan efekat na samu suštinu društva“ te da predstavlja razlog za širenje HIV-a i AIDS-a. U razgovoru sa direktorom škole aktivisti su tvrdili da nisu imali namjeru da podstiču mržnju nego da su željeli da pokrenu debatu.

Opcija 2– Diskusija u malim grupama po istim pitanjima

Učesnici se mogu podijeliti u tri manje grupe (manje grupe se uvijek određuju tako što se učesnici velike grupe zamole da se prebroje do broja grupa koliko ih treba formirati, u ovom slučaju do tri), a svakoj od grupa će biti dodijeljena jedna od tri prethodno opisane situacije sa pitanjima koje su predavači pripremili prije početka obuke. Svaka grupa bira predstavnika. Po isteku vremena za diskusiju predstavnici grupa prvo čitaju scenario i pitanja koja su njihovoj grupi dodijeljena, a potom, na osnovu svojih bilješki, ukratko prezentiraju diskusiju koja je vođena u grupi. Nakon prezentacije predavač pita ostale članove grupe da li imaju nešto da dodaju, a potom pita članove drugih grupa da li oni žele nešto dodati ili osporiti u vezi sa prezentacijom. Predavač bi nakon diskusije trebao predstaviti pristup Evropskog suda za ljudska prava u datom scenariju.

Bilo bi korisno da predavači na početku objasne da će svaka grupa dobiti različite izjave i pitanja i da je vrlo bitno da svi pažljivo slušaju izlaganja predstavnika grupe kako bi (a) razumjeli zadatak i diskusiju, i (b) mogli dati svoj doprinos razmišljanju grupe ukoliko žele.

Prijedlog predmeta koji mogu poslužiti kao pomoć u diskusiji

Scenariji su zasnovani na sljedećim predmetima:

Norwood protiv Ujedinjenog Kraljevstva (predstavka br. 23131/03)

Podnositelj predstavke, koji je bio regionalni organizator Britanske nacionalne stranke (neonacističke organizacije), na prozoru svog stana je istakao plakat sa fotografijom Kula bliznakinja u plamenu i riječima „Potjerajmo islam iz Britanije – zaštitimo britanski narod“. Nakon prijave građana, policija je uklonila plakat, a protiv podnosioca predstavke je naknadno podnesena tužba i osuđen je za izražavanje netrpeljivosti prema rasnoj ili vjerskoj grupi. Njegova žalba Višem sudu je odbijena. Podnositelj predstavke tvrdi da je došlo do kršenja njegovog prava na slobodu izražavanja i diskriminacije.

Evropski sud za ljudska prava se složio sa procjenom domaćeg suda da riječi i slike na plakatu predstavljaju javno izražavanje napada na sve muslimane u Ujedinjenom Kraljevstvu. Takav generalizirani i žestoki napad na jednu vjersku grupu, povezivanje te grupe kao cjeline sa

užasnim aktom terorizma, nespojivo je sa vrijednostima proklamovanim i zaštićenim Konvencijom. Isticanje tog plakata predstavlja čin iz člana 17 čiji je cilj spriječiti pojedince i grupe sa totalitarnim ciljevima da za vlastite interese iskoriste principe proklamovane Konvencijom. Ovaj plakat, dakle, ne uživa zaštitu zagarantiranu pravu na slobodu izražavanja.

E.S. protiv Austrije (predstavka br. 38450/12)

Činjenično stanje je isto kao u scenariju gore: aktivistkinja je održala seminare o islamu u okviru kojih je proroka Muhameda optužila za pedofiliju. Proglašena je krivom za omalovažavanje vjerske doktrine i kažnjena novčanom kaznom u iznosu od 480 EUR. Domaći sudovi su napravili razliku između dječijih brakova i pedofilije. Po njihovom mišljenju, optuživši Muhameda za pedofiliju podnositeljica predstavke pokušala da ga okleveta i podstakne mržnju prema islamu.

Evropski sud za ljudska prava je naveo prije svega da su seminari široko oglašavani na internetu i putem letaka, koje je poslao šef desničarke Slobodarske stranke, obraćajući se posebno mladim biračima i opisujući seminare kao „vrhunske seminare“ u okviru „besplatnog obrazovnog paketa“. Sud je, nadalje, utvrdio da su izjave podnositeljice predstavke mogle izazvati ogorčenje: mogle su biti shvaćene samo tako da im je cilj bio da se pokaže da Muhamed nije dostojan poštovanja.

Sud je zaključio da se prikazivanje predmeta vjerskog obožavanja na provokativan način koji može povrijediti osjećaje vjernika može protumačiti kao zlonamjerno kršenje duha tolerancije koji je jedan od osnova demokratskog društva. Sud je istakao da nije u skladu sa članom 10 Konvencije podvesti inkriminirajuće izjave pod inače prihvatljivo izražavanje mišljenja i zaključiti da to čini izjave koje prelaze dopuštene granice izražavanja prihvatljivim. Pored toga, podnositeljica predstavke je pogrešno pretpostavila da se neprimjereni napadi na vjerske grupe moraju tolerirati čak i ako su zasnovani na netačnim činjenicama. Sud je nadalje zaključio da podnositeljica predstavke nije publiku neutralno informirala o istorijskim činjenicama čime nije omogućila debatu o predmetnom pitanju te je donijela vrijednosni sud bez dovoljne činjenične osnove.

Evropski sud za ljudska prava se složio sa zaključkom domaćih sudova da ove izjave predstavljaju zlonamjeren napad na Proroka, zbog čega su mogle podstaći predrasude i ugroziti vjerski mir. Izrečena novčana kazna, koju je Sud ocijenio kao umjerenu, stoga ne predstavlja kršenja prava na slobodu izražavanja.

Vejdeland i drugi protiv Švedske (predstavka br. 1813/07)

Činjenično stanje je isto kao u scenariju gore: podnositelji predstavke su u školi dijelili letke sa pogrđnim izjavama o homoseksualcima i lezbijkama. Vrhovni sud Švedske je proglasio podnositelje predstavke krivim za izazivanje mržnje prema nacionalnoj ili etničkoj grupi. Većina sudija je prvenstveno uzela u obzir činjenicu da učenici nisu bili u prilici da odbiju da uzmu letke te da je svrha pružanja argumenata učenicima za debatu mogla biti ostvarena bez uvredljivih izjava na račun homoseksualnih osoba kao grupe.

Evropski sud za ljudska prava se složio sa Vrhovnim sudom da, čak i da je cilj podnositelja predstavke da pokrenu raspravu o nepostojanju objektivnosti u obrazovanju u švedskim školama bio ocijenjen kao prihvatljiv, trebalo je voditi računa o formulacijama u lecima. Prema lecima, homoseksualnost je „devijantna seksualna sklonost“ koja ima „moralno destruktivan efekat“ na društvo te predstavlja razlog za širenje HIV-a i AIDS-a. U lecima se također tvrdilo da „homoseksualni lobi“ pokušava da umanja značaj pedofilije. Ovi iskazi predstavljaju ozbiljne i tendenciozne tvrdnje iako nisu direktan poziv na djela iz mržnje. Sud je naglasio da je diskriminacija po osnovu seksualne orijentacije podjednako ozbiljna kao i diskriminacija zasnovana na „rasi, porijeklu ili boji kože“.

Mada je priznao pravo podnositelja predstavke da izražavaju svoje ideje, Vrhovni sud je zaključio da su tvrdnje u lecima bile bespotrebno uvredljive. Sud je također naglasio da su podnositelji predstavke letke ostavili u ili na učeničkim ormarićima, čime su ih nametnuli tim učenicima. Sud je istakao da su učenici bili u osjetljivom uzrastu u kojem su podložni uticajima te da su leci dijeljeni u školi koju nijedan od podnositelja predstavke nije pohađao i kojoj nisu imali slobodan pristup.

Trojici podnositelja predstavke je izrečena uslovna kazna zatvora i novčane kazne u iznosu od približno 200 do 2.000 EUR, dok je četvrtom podnositelju predstavke određena probacija. Sud nije smatrao da su ove kazne pretjerane u datim okolnostima s obzirom da je za krivično djelo za koje su osuđeni propisana kazna zatvora u trajanju do dvije godine.

Sud je stoga zaključio da su švedski organi s pravom zaključili da je miješanje u pravo podnositelja predstavke na slobodu izražavanja neophodno u demokratskom društvu radi zaštite ugleda i prava drugih. Sud je zaključio da nije bilo kršenja člana 10.

Ciljevi ove vježbe su:

- Pomoći učesnicima da se upoznaju sa različitim vrstama govora mržnje na koje mogu naići, kao i sa ograničenjima;
- Omogućiti učesnicima preliminarni uvid u obrazloženja ESLJP u predmetima koji se tiču govora mržnje

KORAK DVA**GLAVNI PRINCIPI****Prezentacija i grupna diskusija****Trajanje: 90 minuta**

Pomoću Power Point prezentacije „Prezentacija Modula 2bis“ predavači bi trebali predstaviti pristup Evropskog suda za ljudska prava u predmetima koji se tiču govora mržnje i podsticanja na nasilje.

Predavači trebaju obraditi kako član 17 Konvencije, kojim se pojedinci i grupe sprečavaju da svoje pravo na slobodu izražavanja koriste u cilju poništavanja prava drugih, tako i ograničenja slobode izražavanja koja se mogu nametnuti na osnovu trodjelnog testa iz člana 10 stav 2, te objasniti razliku.

Predavači bi na kraju prezentacije trebali od učesnika zatražiti da razmisle o principima EKLJP o kojima je bilo riječi i da te principe uporede sa zakonima u svojoj zemlji.

Predavači bi učesnike trebali pozvati da razmisle o aktuelnoj relevantnosti zabrane govora mržnje i da daju primjere situacija u kojima je član 17 mogao biti primijenjen, odnosno bio primijenjen, u njihovim zemljama, kao i primjere slučajeva u kojima su mogla biti nametnuta ograničenja iz člana 10 stav 2 Konvencije.

Postoji kategorija „izražavanja“ koja nije obuhvaćena zaštitom iz člana 10. To je definirano u članu 17 Konvencije:

„Ništa u ovoj Konvenciji ne može se tumačiti tako da podrazumijeva pravo bilo koje države, grupe ili lica da se upuste u neku djelatnost ili izvrše neki čin koji je usmjeren na poništavanje bilo kog od navedenih prava i sloboda ili na njihovo ograničavanje u većoj mjeri od one koja je predviđena Konvencijom.“

To znači da zaštita iz člana 10 ne važi za izražavanje koje je očigledno u suprotnosti sa vrijednostima zaštićenim Konvencijom – na primjer, govor kojim se podriva zaštita ljudskih prava ili kojim se podstiče na nasilje protiv ljudi.

Član 17 je primjenjiv samo u ekstremnim slučajevima. Veliko vijeće Evropskog suda za ljudska prava je u predmetu *Perinçek protiv Švicarske obrazložilo*:

„Član 17 treba primjenjivati samo izuzetno i u ekstremnim slučajevima. Njime se negira ostvarivanje prava iz Konvencije koje podnositelj predstavke želi da odbrani u postupku pred Sudom. U predmetima koji se tiču člana 10 Konvencije treba mu pribjegavati samo ukoliko je očigledno jasno da je cilj osporavanih tvrdnji bio da se zaobiđe prava svrha ovog člana korištenjem prava na slobodu izražavanja za ciljeve koji su očigledno u suprotnosti sa vrijednostima Konvencije“. (predstavka br. 27510/08, paragraf 114)

U presudi Suda u predmetu Pavel Ivanov protiv Rusije, koji se ticao osuđujuće presude protiv vlasnika novina zbog podstrekivanja mržnje prema Jevrejima, nalazimo ilustrativan primjer načina na koji Sud koristi član 17 u predmetima govora mržnje. Sud je zaključio:

„Govor koji nije u skladu sa vrijednostima proklamovanim i zaštićenim Konvencijom bi bio izuzet iz zaštite garantirane članom 10 kroz primjenu člana 17 Konvencije ... Neki od primjera takvog govora koje je Sud ocjenjivao su poricanje holokausta, opravdavanje pronacističke politike, tvrdnje o progonu Poljaka od strane jevrejske manjine i postojanju nejednakosti među njima, ili povezivanje svih muslimana sa teškim činom terorizma.“

U ovom predmetu, podnositelj predstavke je napisao i objavio seriju članaka u kojima su Jevreji prikazani kao izvor zla u Rusiji. On je optužio čitavu jednu etničku grupu za zavjeru protiv ruskog naroda i jevrejskom vođstvu pripisao fašističku ideologiju. I u svojim publikacijama i u usmenim iskazima tokom suđenja dosljedno je poricao pravo Jevreja na nacionalni dignitet tvrdeći da oni nisu narod. Sud nema nikakve sumnje u pogledu izrazito antisemitskih stajališta podnositelja predstavke i saglasan je sa ocjenom domaćih sudova da je podnositelj predstavke kroz svoje publikacije želio podstaći mržnju prema jevrejskom narodu. Takav opšti i žestoki napad na jednu etničku grupu u suprotnosti je sa osnovnim vrijednostima Konvencije, a to su tolerancija, društveni mir i nediskriminacija.“ (predstavka br. 35222/04)

U predmetima koji ne spadaju u ovu „ekstremnu“ kategoriju neophodno je primijeniti trojelni test iz člana 10 stav 2.

Neki od primjera predmeta koji su se ticali govora mržnje za koje je Sud zaključio da ne spadaju u „ekstremnu“ kategoriju iz člana 17 i koji su zato preispitivani u skladu sa članom 10, stav 2 su:

- Zapljena publikacije kojom je promovirana etnička mržnja: Balsytė-Lideikienė protiv Litvanije, predstavka br. 72596/01, presuda od 4. novembra 2008.
- Krivična osuda zbog podstrekivanja rasne mržnje i antisemitizma u knjizi pod naslovom Temeljni mitovi izraelske politike: Garaudy protiv Francuske, predstavka br. 65831/01, 7. juli 2003.
- Osuđujuća presuda zbog glorifikacije terorizma izrečena karikaturisti koji je objavio karikaturu napada na Kule bliznakinje praćenu tekstom „Svi smo sanjali o tome - Hamas je to i uradio“: Leroy protiv Francuske, predstavka br. 36109/03, presuda od 2. oktobra 2008.

Pravna služba Evropskog suda za ljudska prava objavila je dva pregleda sudske prakse Suda koji se redovno ažuriraju:

1. Informativni list o govoru mržnje:
https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf
2. Vodič za tumačenje člana 17:
https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_17_ENG.pdf

Odbor ministara Vijeća Evrope usvojio je Preporuku o govoru mržnje (Preporuka R(97)20: <https://rm.coe.int/1680505d5b>); Parlamentarna skupština je usvojila Preporuku o bogohuljenju, uvredama na vjerskoj osnovi i govoru mržnje na osnovu nečije vjeroispovijesti (Preporuka 1805/2007: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewHTML.asp?FileID=17569&lang=EN>).

Predavači bi se u svojim prezentacijama trebali bazirati na standardima Vijeća Evrope, ali također obraditi i nacionalni kontekst i ukazati na relevantne domaće zakone i sudsku praksu.

Nacionalni kontekst

Predavači prezentiraju odredbe domaćeg ustava koje se tiču govora mržnje i podstrekivanja mržnje navodeći članove**, uopšteno, o član **, stav **, konkretno. *[Pozivanje na domaće zakonodavstvo i sudsku praksu]*

KORAK TRI

PRIMJENA PRINCIPA

Grupni rad**Trajanje: 60 minuta**

Učesnike podijeliti u dvije grupe i dati im sljedeći scenario (preuzeto iz predmeta Féret protiv Belgije, predstavka br. 15615/07, 16. juli 2009):

Član belgijskog parlamenta i lider desničarske političke stranke „Front National“ objavio je nekoliko letaka i plakata koji su distribuirani u štampanoj formi i na web stranici stranke:

- U jednom letku se tvrdilo da bi Belgijanci i Evropljani trebali imati prednost na konkursima za posao; da imigrante treba vratiti u njihove zemlje; da centre za azilante treba pretvoriti u smještaj za Belgijance koji su beskućnici; kao i da bi imigranti trebali imati pravo samo na minimalne socijalne naknade.
- U drugom letku se tvrdilo da „islamizaciju Belgije“ treba zaustaviti; da programe integracije imigranata koji nisu Evropljani treba ukinuti; da mogućnost dobijanja azila treba dati samo državljanima evropskih zemalja; kao i da izgradnju „etničkih getoa“ treba obustaviti.
- U trećem letku se tvrdilo da „centri za azilante uzrokuju oštećenje imovine, buku, smeće i u nekim slučajevima nasilne sukobe ... Cigani nezakonito ulaze u Belgiju, a članovi parlamenta više vode računa o dobrobiti Cigana nego Belgijanaca ...“ Ovaj tekst je praćen pozivom ljudima da glasaju za Nacionalni front sa fotografijom podnosioca predstave i sloganom stranke: „Belgijanci i Evropljani na prvom mjestu!“
- U četvrtom letku govorilo se o napadu na Kule bliznakinje u Njujorku, a naslov je bio „Napadi na SAD: djelo kuskus klana“. U istom letku se također tvrdilo da je „2001. godina svih opasnosti“; prikazana je kutija cigareta Gauloises sa natpisom „smeđa kuga“; i nepristojnom karikaturom „divljaka“ sa krpama oko struka i kostima provučenim kroz nos uz natpis „crna internacionala“.
- plakat sa natpisom „Kuskus klan“ na kojem su prikazani žena sa velom i muškarac sa turbanom koji drže natpis „U Kuranu je rečeno: Ubij nevjernike i napravi pokolj“. Ispod toga, crvenim slovima stoji: „Front National kaže NE!“

Policija je zaprimila više prijave. Nakon dugačke procedure u parlamentu, imunitet člana parlamenta je ukinut i on je osuđen za podstrekivanje diskriminacije, segregacije, mržnje ili nasilja protiv grupe, zajednice ili njihovih pripadnika zbog navodne rase, boje kože, porijekla, nacionalne ili etničke pripadnosti. Osuđen je na 250 sati dobrotvornog rada sa tražiteljima azila, kao i na uslovnu kaznu zatvora u trajanju od 10 mjeseci. Također mu je zabranjeno vršenje bilo kakve izborne funkcije u periodu od deset godina.

Sud je zaključio da je jasno dokazano da je sadržaj letaka zagovarao diskriminatornu i segregacionu politiku, dok je letak koji se ticao tražitelja azila jasno podstrekivao mržnju prema izbjeglicama, a da je letak pod naslovom „Napad na SAD: djelo kuskus klana“ podstrekivao mržnju prema muslimanima.

Jedna od grupa će zastupati podnositelja predstavke, a druga će braniti državne organe. Grupe će analizirati scenario koristeći principe iz člana 10 i 17 koji su im prezentirani i pripremiti pravne argumente na osnovu principa EKLJP (a ne svog domaćeg prava). Radi ostvarivanja maksimalnog učešća, objema grupama treba sugerirati da imenuju dva predstavnika grupe koji će imati po pet minuta za prezentiranje aspekata predmeta.

Nakon prezentacije, predavač treba zamoliti obje grupe da analiziraju argumente druge grupe pozivajući se na principe razrađene u Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima.

Cilj ove vježbe je da se učesnici upoznaju sa principima koje je Sud razradio te da ih primijene u „stvarnim“ scenarijima.

Predavači bi trebali pripremiti svoju analizu i odgovore na pitanja na osnovu nalaza ESLJP koje učesnicima treba prezentirati nakon što oni daju svoje odgovore.

Pomoć predavačima– analiza predmeta:

Pravo: Član 10 – preliminarni prigovor (nadležnost *ratione materiae*) odbijen: Država je tvrdila da je predstavka nedopuštena u skladu sa članom 17 Konvencije pošto odobravanje terorističkih akata ne spada u njegov domen. Međutim, Sud je smatrao da sporni vid izražavanja ne spada u kategoriju publikacija koje su članom 17 izuzete iz zaštite zagwarantirane članom 10. Prvo, osnovna poruka koju su podnositelji predstavke željeli da prenesu nije negiranje osnovnih prava i ne može se izjednačiti sa rasističkim, antisemitskim ili islamofobnim tvrdnjama koje direktno narušavaju vrijednosti na kojima Konvencija počiva. Drugo, iako su domaći sudovi zaključili da crtež i prateći tekst odobravaju terorizam, oni se ne mogu tumačiti kao nedvosmisleni pokušaj opravdavanja terorističkih akata. Konačno, uvreda nanesena sjećanju na žrtve napada se mora ispitati u svjetlu prava zaštićenog članom 10, koje nije apsolutno pravo. Stoga, sloboda izražavanja na koju podnositelj predstavke tvrdi da ima pravo mora biti obuhvaćena tom odredbom: dopustivo.

Član 10 – Osuda podnositelja predstavke predstavlja „miješanje“ u njegovo pravo na slobodu izražavanja koje je propisano zakonom o rasizmu i ksenofobiji. Ono je imalo legitiman cilj - sprečavanje nereda i zaštite prava drugih. Borba protiv rasne diskriminacije u svim njenim vidovima i oblicima je od ključnog značaja kako je to i naglašeno u pravnim instrumentima Vijeća Evrope. Podsticanje na mržnju nije nužno pozivalo na konkretne čine nasilja ili druga krivična djela. Uvrede, ismijavanje ili klevete usmjerene protiv određene grupe građana ili podsticanje diskriminacije, kao što je ovdje slučaj, bilo je dovoljno organima da daju prednost borbi protiv govora mržnje u slučaju neodgovornog korištenja slobode izražavanja kojom se podriva dostojanstvo ljudi, ili čak njihova sigurnost. Politički govor koji podstiče mržnju na osnovu vjerskih, etničkih ili kulturalnih predrasuda predstavljao je prijetnju društvenom miru i političkoj stabilnosti u demokratskim državama. Činjenica da je podnositelj predstavke obnašao funkciju člana parlamenta nije se mogla smatrati olakšavajućom okolnošću. Izuzetno je bitno za političare da pri izražavanju u javnosti izbjegavaju komentare koji bi mogli podsticati netrpeljivost. Njihova je dužnost da brane demokratiju i njene principe s obzirom da je njihov konačni cilj da upravljaju. U ovom slučaju, na zahtjev tužitelja, Predstavnički dom je našao da osporavani komentari opravdavaju ukidanje parlamentarnog imuniteta podnositelja predstavke. Podsticanje isključivanja stranaca predstavljalo je fundamentalni napad na njihova prava, a svi – uključujući i političare – bi trebali postupati s naročitim oprezom. Leci političke stranke su dijeljeni u okviru izborne kampanje s ciljem obraćanja opštem izbornom tijelu, drugim riječima cijeloj populaciji. Političke stranke moraju uživati visok stepen slobode izražavanja kako bi mogli pridobiti glasove; kada je riječ o rasističkim i ksenofobičnim komentarima, izborni kontekst je doprinio potpirivanju mržnje i netrpeljivosti, što uticaj ove vrste govora čini pogubnijim i štetnijim. Politički govor je zahtijevao visok stepen zaštite u vidu parlamentarnog imuniteta i zaštite od krivičnog gonjenja zbog mišljenja izraženih u parlamentu. Političke stranke su imale pravo da brane svoja stajališta u javnosti, čak i ako ta stajališta vrijeđaju, šokiraju ili uznemiravaju dio stanovništva. Oni su mogli predlagati rješenja za probleme vezane za imigraciju, ali bez izazivanja reakcija koje su nespojive sa mirnom društvenom klimom i bez podriivanja povjerenja ljudi u demokratske institucije. Analiza uvredljivih tekstova je pokazala da izrazi koje je podnositelj predstavke koristio jasno predstavljaju podsticanje na diskriminaciju i rasnu mržnju, što se nije moglo prikriti činjenicom da se radi o izornoj kampanji. Razlozi koje su domaći sudovi dali u cilju opravdavanja miješanja u pravo podnositelja prigovora na slobodu izražavanja su bili relevantni i dovoljni imajući u vidu goruću društvenu potrebu da se zaštite javni red i prava drugih, odnosno imigrantske zajednice. Konačno, žalbeni sud je podnositelju predstavke, između ostalog, izrekao kaznu zabrane obnašanja funkcije u trajanju od 10 godina, pa je tako primijenio princip prema kojem se treba uzdržavati od pribjegavanja krivičnom postupku, naročito onda kada postoje drugi načini odgovora na neopravdane napade i kritiku protivnika. Miješanje u pravo na slobodu izražavanja je stoga bilo neophodno u demokratskom društvu.

Zaključak: nema kršenja (četiri glasa naprema tri). Podnesen je zahtjev da se predmet uputi Velikom vijeću; taj zahtjev je odbijen (za takva odbijanja se ne daje obrazloženje).

Sloboda izražavanja i sloboda medija u Jugoistočnoj Europi (JUFREX)

Ovaj projekat dio je zajedničkog programa Europske unije i Vijeća Evrope "Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019-2022", te je baziran na prethodnom zajedničkom regionalnom projektu Europske unije i Vijeća Evrope pod nazivom "Jačanje pravosudne ekspertize o slobodi izražavanja i medija u Jugoistočnoj Europi (JUFREX)". Regionalni projekat snažno je povezan sa JUFREX projektima u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Kosovu*, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji.

JUFREX aktivnosti se implementiraju sa ciljem:

- ▶ promoviranja slobode izražavanja i slobode medija u skladu s europskim standardima u ovoj oblasti;
- ▶ poboljšanja primjene tih standarda uključivanjem niza aktera odgovornih za primjenu tih standarda kao dijela njihovog svakodnevnog rada, i to: sudija, tužitelja, pravnika, policijskih službenika, predstavnika regulatornih tijela za medije i studenata;
- ▶ konsolidacije platforme za regionalnu saradnju, diskusiju i razmjenu dobrih praksi.

U okruženju u kojem je omogućeno postojanje slobode izražavanja, kao i gdje je pravo na traženje, dijeljenje i dobivanje informacija dobro zaštićeno, građani zaista mogu učestvovati u demokratskim procesima. Institucije za obuku pravnih stručnjaka (centri za edukaciju sudija i tužilaca, kao i advokatske komore), imaju važnu ulogu u ostvarivanju ovih ciljeva.

Sve JUFREX aktivnosti bazirane su na inovativnim i modernim alatima za učenje, vezano za slobodu izražavanja i slobodu medija, te usvajanju dinamične metodologije za obrazovanje odraslih i peer-to-peer model (model ravnopravnih učesnika).

"Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019-2022" je zajednička inicijativa Europske unije i Vijeća Evrope koja omogućava svojim korisnicima ispunjavanje reformskih agendi na polju ljudskih prava, vladavine prava i demokratije u skladu sa evropskim standardima, uključujući, gdje je to moguće i proces proširenja EU.

*Ovaj naziv je bez prejudiciranja statusa, i u skladu je sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Vijeće Evrope je glavna organizacija za zaštitu ljudskih prava na kontinentu. Obuhvata 47 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Vijeća Evrope su potpisale Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum koji ima za cilj da zaštiti prava čovjeka, demokratiju i pravnu državu. Evropski sud za ljudska prava kontroliše implementaciju Konvencije u državama članicama.

www.coe.int

Zemlje članice Evropske unije odlučile su da udruže svoja znanja, resurse i sudbine. Zajedno su izgradile zonu stabilnosti, demokratije i održivog razvoja, zadržavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualne slobode. Evropska unija poklanja posebnu pažnju razmjeni postignuća i vrijednosti sa zemljama i narodima izvan svojih granica.

www.europa.eu

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe